Yeshiva University Kollel Yom Rishon

A Gadol for All Seasons; The Teachings and Wisdom of the Sridei Eish

Rebbetzin Abby Lerner Faculty, Yeshiva University High School for Girls Sunday February 20th, 2011

O.Col-3.P

הודשה ולאו דווקא בשעת תפלה וקריש. ונואה שוו" מדת חסידות לא מצד הדיון. ומעולם לא ראינו בארצות

ביכלתנו לנקום אמצעי כפיה נגד הנוער המתרחק אובור..והדות. יסוים: אינף לנו יהיקסטורה צבאיח ייואין

במסגרת: של חברותא: יהודים השומרת. על: עצמאותה לחבב אול היהות. ולהראות,את נועמה: ויפיה הרוחניים

יוניותיתי באוסך לב ובמול לייים ייים

ימים אל יעוע כי הם לאמיוה של תנה. הביל הם יעוע כי הם לאמיוה של תנה. רכ יחקל בח ובנוסי שאתם מנקראים לחורה חיי ייי ליידו השבולו בוציוה ובוגולה כסאו ויסלה לי את אחורי כי הייתי שרה מאד בפתיחת רשאר כל ובריו בשכתבו נאמרו בחכמה ובעיון וכל הסמסמר ובקבלת תלמידים חדשים וכדומה

נסעו להמשך אחר לשון ונימבים בפכיא מאיטורי ביאה בנון איא וכד אבל לא קל אשון פנון שאינון פרוני וכן תשויע אהיע בסי, ביא שכתבו ואסור לשמוע עול The same of the property of the same א) במכולבו מים תי מבת ש. ז. מתאר כתיר את יי ביי ביי ביי ביי מואל יפקב חייברג

老人姓名西班牙斯 野東北 持一名

יי ליונד תב תב חויב סופיה וכר מעריל מאיר שליםיא

השפעה בלתי פוסקת של בית הספר הנכרי והסביבה

הנויית הנורם העיקרי למצב המעציב והמבאיש שנולד

נודל של חיווק ועידוני לרוח הנוער, שומא נתון תחת של בנים ובנות תות דגל זמורה והספורה מתוה כה וכלה במורה שת לעשות לה וכר. עצם ההואגדות

שיטת בדולי אשכנו -- סופה של יהדות צרפת נויעה את הפעשה הבדום ההמנסה של הונער החודי לפי בקודש להכין דור חדש נאמן לה נלתורתו ; אם יוניתו לשרידים וְחִידִים אָשר יוכלו אָחָבָי חינוכם ולימודם יתארו ויותעודוו לאחוו בדרכי הצלה ולחקים פנת מגן

מיום אות בי ומובריו יוצג שאי ומירות של שבת אטור נאין בים בין נשואו ופנויי. עיים בקומרם באר מים פנחה, אבל כבר הוכים בשרת באר שבע שוו טעות היתה לשיש, להציל את הנוער מסכנת הממיעה מכל מקום, כשנשאלתי עיו ממנחלי "ישורון" הוריתי

תם מעמידים בסכנה את התפתחות של הארגון הזה, בתנאי החיים השוכלים במדינה צרפת ואינם רואים בנקי ופוסקים, כניל, אולם איני הכבנים הנייל בקואים נגדם בענו, לפי שמנהגים אלו הם נגד דינים ממורשים צרפת עפדי שימת כאוני וצדיקי אשכנו, והם מחים והבח: דבני פולון ואונגרן שנתגלגלו למדינת צרפת עם ועקיצ ריע הילדמהייםר. המעם הוא משום עת אותו מכתונונו, וכן הדיון. כיים הלואי שיהרי חלקי בגיצ ושויע לפני נשים צעירות ובתולות וכה אמר: אם יבוא מי מרבני לימא לחנהיג כן בעדתו, וודאי שיעבידו הילדסהייםר וציל וראה אותן מרצה שיעורים כתניך וציק בשובו כאשכנו ושם נודמן עם הנהיצ ריץ תנאי המן וידוע מה שסיפרי הגאון מהרץ סלנמר היו בקיאים וכומחים בחכמה החינוך ולכן הצליחו לימא מנולון, לפיי שלא ידעו לכונן את החינוך עפיי תשבלה חילוגית כאחר. מה שלא פלה בידי באוני גדולי בִמצִשַיהַם להקים דורות שלמים של בעלי: יריש משראל הזגליתו לקרבם לתורה ולייש,[נגוולי אשכנו שהתמשטה באשכנו בימיהם ועייר הצילו כמה נפשונה גוולי אשכנו, שהיו צדיקים גדולים וכל כוונים להם שימשיכו את פעולתם עפיי הורך שהתו לעשות לונ' הפבב תורבת כמו שנבאר להלו

רעתם אין הודן מאג לפירות היהות, כפי שהנחיליני

אבותינו ורבותינו הקדושים.

קשו נגרו עוררים מצו תוג ידוע של חדרים. אשר לפי החינוך שהרי נואג במדינת אשכנו לפני החורבן. ועכשיו בארץ גרפה לפני כמה שנים, שהוא מתנהג עפיי שימת דרך המינוך של ארגון "ישורוך" שנוסר

שלוא משתף בנים ובנות בעבודה ומאגרם והערעורים הם שנים: ערעור עד צורת ושינון הה,

ה תבים הם חלליה בקרב יוצאי רופ כל האם לא מקסים, גורמים להתמשטות מחלו, התבוגלות באדץ התופש הדדיפה אחרי נוחיות נעימה חותר חיצוני בעת ובדלות של עיון רציני, מעטיק, רוח החירות בניגוד לארצות אחרות ששם היהדות תולכת ומתגברת שפף ההתבוללות בארץ צרפת וכמה, כתאר במכתבו וכל דבריו הם כנים ואמתיים, חה יהוץ נדול מספרם של נשואי התערובת במדינה זו. אשר כבר הצליח הרבה בפעולת החינוכית. כמו שתיאר את המצב הירוד של היהדות-שם. להיפך, בדרישותיהם תנאי הסביכה הצרפתית המיוחדת. המצטיינת בקלות מתנערת משפלותה. הנה בצרפת הטמיעה הולכה וגרלה רואים את המנהגים החושים שונהיגו חרדי

לבד וכוי. וֹעֵילי כארים סרי הנקכים סעיף די: חיבים

יצר חרע שולם בום אמרה חורה אנשים לבר תשים וערי שם ניב עיא: ומה לעיל שנוסקין בהספר ואין התקינו שיהין נשים יושבות: מלמעלה ואנשים מלממה. ואנשים מבפנים ועדיון היו באין לידי קלות ראש מאי תיקון גדול וכר התקינו שיהיו נשים יושכות פבחוץ יבואו לקלות ראש, כמבואר במסי סוכה ביא, עיב: עפיי דית צריך להפרים אנשים מנשים כדי שלא הועדים בווראי יש להם על מה לפמך, שהרי אשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון: ערעורי פעולתם ולגרום לפירוד האויגון, כפי התיאור של כחיד. פעולתם בדרך שנחלו אותה עד כה או צריכים להפסיק ההורנית של הארגון ישורון אם מותר להם להמשיך את ומירות לחדש אחרות "וכתיל שואל בשם העידה והבנות בומרים יחד ומירות של סעודות שבה או לאנודה אותן "וערעור בנר" המנונ שנהגו, שהבנים

מי שאמר שהאיטור הוא רק לשמוע קול אשה פרוה כה שנאמר בנמי ברכות כיד פיא: קול באשה פרחה רש ונשים. כידוע. התפיעור השני, והאי שצודק הוא. עפיי קהלות קרושות ליסד חברות שיש בהם תערובת אנשים ונשים בבתיהם בשמוה וכי. וממעם זה נמנעו בכל בנייר להעמר שומרים בובלים וכי שלא יתערכו אנשים

קודית מהורה. שבתוכה סוענים ריח של אהבת תורה

רכן המיולים והשעשונים הכשרים הדבועים יש להם כות משוכה אבול. הם יוצרים סכיבה המירה שכולה

המדיח. כשהיא נשמות במסגרת של צניפות יחדית גוול שאין להמעים את ערכו: גם הגברה והתנידות לתמליץ זכות על האינור הכשר הזה בנו מקטרגיה ואף שקרב אחיום וקרובוום. ודבר שה בלבד כואי הוא וארו ברוח ומודיום ואיז שלא להתבייש מפני המלעיגים צעירים וצעירות, שומרי-תורה ומצוות הם מעודרים

הנפשית תיח היאש תרפיון של הצעיר או הבעירה. ישראל ולתורתו. קודם כל הוא מגרש את הבדידות

בראותם ַּכֵּי לָאַ. אלמן ישראל ועדיין ישנם יבתוכנו

בין הַנויים, ולפיכך אני מקדם בשמחה ובבוכה את.

התוצאות ידועות לקדי, הם הולכים ונממעים וובלעים

מתוברים זה אל זה מחוסר אידיאלים משותפום. ולפיכך אין שום קשר בין איש לאיש. אינם מצמרפים ואינם

שלאה חיים ותנועה. מכל לימוד מברח ומישך את הלב. הם מנותקים מכל מנע ומשא חברותי עם יהדות אמת את היהדות הם רואים כעין גיטו רוחני של ַנפי הביניים יבדידות, והלימוד עצמו מורגש אצלו כשעמום בינק. הישישים מסוג הישן, היא בעיניו חיים של נוירות יַפולמו. הִיהְרות. כפי המתרה של הוראת הוקנים זיתורי כשהוא מגיע לגיל, בוגר מרגיש איע בודד

שיש להחלץ ממנו בכל כות. הצעירים והצעירות בצרפת

ויהדות. הרדיפה אחבי כסף יותעונות עולם צשחה

וסות בקרבם וגרמה לפריקת עול הורה ומצוות הצעיר

של מורי יתודי חי ורעכן, אין בהם סימן של וחים ברוח של אחינו בצרפת נתרוקני מנחלת אבוחיהם וממסורתם הבית או המשפחה של הורנו וקרוביו. הבית והמשפחה

איע בודד ונעוב לנפשנ, אין לו אחיוה נפשית בקרב של הנופר הקורוי. הנפרי או הנפרה היהודית, מרגיש בצרפת הוא לפי דעתי רגש הבדיקות המעיק על לבו

הם הולכים ונסחפים עם הזרם הזר של הסביבה הגויית.

וארגנן "ישורול" שהוא מומו ונלתם מלחמת מגן לרוח

הלימוד בחבורה בצורת טאו ומונוקנה הוא נורם חינוכי

לעשהנה בשבתויעיים, משמע שעשו מהיצות גם בשכת שעושין בשעת הדרשת בין אנשים לנשים מותר המרובי במסיישבת פינו שייאו שכתב: כגון מחיצה ולא יחערבו זה עם זה ואמנם ראיתי שמביא דברי מחיצות ווק מוקוקים שלא ישבו אנשים ונשים יחד בשעת באומים הרשות לא הקפידו מעולם לצשות באספות של רשות. כגון בשעת הכנסת כלה לחופה או כיד עיאר שטפח מגולה וכן שער באשה עדות אבל תפילה וקריש, שאסור במשעם ערוה, כמבואר בברכות לפשות : מתוצות - גבוהות: שלא יובלו להסתכל בישום ממילא לקלות ואש. ורק בביהכיניש חקנה קדומה שלא יתערבו אנשים בנשום. לפר שהתערבות וו מביאה מתוצבת זו, ולפיכך לא עשו בזה תיקון מיחד, ורק תקנו חונו דבו המסור ללב וכל אחד מונוי לחשמר מהסתכלות וכר, שהכונה להסתכלות המביאה:לידי הרחיר פכירה מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנו? יתורה ועיש מה שפירש הגמי בעיו דף כי: ונשמרת בשם הרבה ראשונים, שהאיטור: הוא הסתכלות בהבטה שכתב הביח באוית סיי עיה ההסתבלות היינו התבוננות לשם הנאה, וכבה הביא ביר מלאכי כלל ה'. אות קצ"ו מוויצות, גבודות שלאי יסתכלו אנשים בנשים, ועיי מה שלא יתעכנו אלך עם אלו. ולא נווכר שם שעשו הבחירה פיה: הלים ובהלי לולב פיח חלייב:. כדי כדי, שלא יהו מעורבין. וכך כתב הומבים בהלי בית כצוברה: שהנשים רואות: מלמעלן וואנשים מלממן. מדות פיב: מים: חלקה היתה בראשונה הקיפוה יתערבו ואנשים והנשים יכלשון המשנה במסי והנוג במסי סוכה ביצ מבואר שהיו מקפידים שלא ישילו הבנים והבנותנייחה אם לא באופן ימארגן משניי שיין במשנחת המרמים. יין יישי

ת שנוגו חרדי אשכנו. ואולם אחרי חקירה הדישה ממרנם אנשים ונשים יחד זמירות קדע בשבתי וושבתי להם, כי בבואי לכרלין ראיתי בבתי הזורדים ובנות יחד -- כבר נשאלתו עיו ממנויני המחנות. ון ומה שנהגים לשיר ולומר ומיצות קוש בנים ליטא ומלון שינקוקו בוה. חנוו לישכאל וכרים: בין כי במניא מין עיה שכיכי שהם יריש וברקדקים: במצותו מקבלים אחניות שלא במתנה הקיץ אוי במתנה, החורף יהם כלנים בבתים השיעורים לומדים. הבנים לכד והכנות לבד, והמודיכים. מיוחדים, נברים בכים אחד ובחורות בבית אחר"וגם שרים שיוב: קודש: פסוקי תניך: חמירות שבת ביחד. אבל אינם יושבים על ספסל אחד יחד, אלא שהם 🥫 לפי תיאור כתזר משבים הבנים ההבנות בחדר אחד, ייני א חפרק מצד תואכתי יידי ייני יאלי ייצ ם העכשוו.אני כוצה לבאר את הבעיות העומדות על מאתנו. לא נשאר לנו אלא דרך הצלה אחת ניחידה:

קל זמר של בתולות. ומספם זה פרפותני נגד מנהג כדי שלא יכמל מקיש עייש: וכבר ותשיג עליו במחריש שהמעדני יוים כתב בכונת הראיש שלענין קיש הקילו קיש איתמר עיים: ויש בזה מבוכה בין מפרשי הראישי הינו הוקא לענין קים, והראים אוכב שם הלאו הענין והמרובי סוברים שמיש בבוכות כיד קול באשה ערות מה נדומה מולוקה הראשונים בוה: שרובב וכן הכיר אפולר שלא בשעת קיש והבתולות ביסינו לעולם בחקת שם במניאן שקול אשת ערות. כנון איא או נדה אמני פת עים פיני שקול וכר אשוי בשעם קיש אטורי דעי השתוממתי למנדג וה שלוא נבר דין ממהש בא"ח

יים . בדה דכמשים במיב אים אמה לעולם לשמופ האולם לדינא אין כים בוה ביון דתבועלות הו בחופה דאו אסור רק בערוד. וכן כתב שם הביש: ועיי גם ואטור לשמוע קול ערוה, חויינו שלא בשעת קיש: ואולם באודנייו סיי כיא סעיף אג העוניק לשון. הרמבים: קול זמר אשה בשעת קיש, ושינו כוצת רהיג ועיל: אורת סרי פיה. שכתב המחבר: יש להנהר משמיפת ולהכי אסור אפילו: שלא בשעת יקיש. ועים בשחע פורשו הרמבים והטור ההתם מידי באיא והיא ערוה ערוה. משמע שאפילו שלא בשעת קיש אפור. ולכן מר שלמא לילתא, אבל הני אמר שמואל: קול באשה פנוי. ואם בגם קרושין זף פי פיאיטאמר בנשדר לה קריאת שמע, אבל שלא בשעת קיש מותר לשמוע קול באר שבע המחכר לעיל, ולכן פירש דמיורי לענין ערות, משמע כין נשואה ובין פנוי, וכמי שדקדק בם כן לענין קיש, דהתם נאמר בנמרא פתם: קול באשה שאינה ערות. ונראה שאין כאו מחלוקה. שרהיג כחב שהאיסור הוא לשמוע קול ערוה, אבל לא קול פנוי׳ שהם כתכו :הלשון: אסור לשמוע. קול ערוה. ומשמע משמע שחולקים הם על רהיג יוסוברים כהיאיש, אלא לא חביאו דין זה לענין קיש אלא בחלי איטובי ביאה. ובאמת פשמות לשון הרא"ש הלאו דווקא לענק יק"ש הראיש-רבנו הגריא שם בנת הרמבים והסמיג והמור אלא לפולם אסור לשמוע קול זמר וכן הבין דברי ארית סרי עיוה שאין סבראולומה שלענין לישויש להקלי

ועלה סינא כלבו כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הנא אדם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואים כן בחירושי הריטביא לקרושין בתב, שהכל לפי מה

ערוה ולשאול. בשלום. אשת "איש: והיינו ההוא. דך:

הפסיק קריאתו: דעי באוצר הנאונים לברכות שהביאו,

שרידי אש

יבי קיסר וכת ולא חיישי להרחוד מטעמא דאמרן.

וסמן מצאור לדבריו ממקרא מפורש בשופמים הי

רב ספרדי לוחיר ומירנת קורש של אנשים ונשים יחר. בוה ותפשתי ומצאתי בשדית מערכת קול, שהביא בשם שמומרים יוור אין חשש איפור, אבל לא נוה דעתי לומר יחול והטעם משום דתרי קלא לא משתמעי וכיון

כמשים התוי ביכמות מיה עיב להא דכתיב: והיא בבא"ש שהביא פסוק זה, ודוזה כי על פי דיבור שאני תשר דבולה וברק כף אבינועם וכוי: ואחיכ ראיתי

שאני: אולם זה רוחק. דלגבי דין אפשר לוכר שעפיי שפטה את ישראל. הוא אשה פסולה לדון, דעפיי דבור וחנן דיתיב אשערי טבילה ור. אמי דנפקי לרי אמהתא

סימן ש

יים - ליים וויים יוויאל יעקב וויינבערנ יש פייד או היידי ומהלתי דרך. יידי איידי א

הן הראות עלבון ודחיפה לחוץ למחנה באימור שאיסרים

זכר אף שבנמי נאמר קול סתם, משום שומר גורם

אשוה ואולי ממצם זה כתבו הפוסקים לאסור רק קול לוםר שבומירות קודש אין לתוש שיתכוונו לתנות מקול

להרהורי האוה ולא קול-פתם שרגיל בנן פים יש מקום

הרונר עבירה וער בביי שוביא בשם רהיג, שאף לומר, שבומירות לורש הומר מעודר ירגש קודש ולא אלא כשמתכת להנות ובוצה הימבים הנילומייב יש

בכל אופן אבל שלא בשנת קיש בודאי שאינו אסור

משמע הכי בגמי. הדענ המומרים לאסור בשעת קיש ליהנות. בשלה ושעוה של עווה. עיש שסיים: ולא עיתמר בנמי קול ושער באשה ערוה אלא לאסור של אשה ורואה שעוה אם אינו מכון להנות ממנה ולא שאמר שמותר לקרות קיש אף כששומע קול זמר

ולמדו לשונות ומוצים, שיש להן רגש של כבוד עצמאי הזינוך וידעו כוח בנות הדור שהתתבנו בבתי ספר

וושתתף בומירות של שבתבן ואנו רואים ויודעים איון להשתתי בומירות קודש. ולכן התירו לנשים לסמוך על גדולי אשכנו, שהיו בקיאים בחכמה מולכן הדיתי למנהיני הארגון "ישורון" שיכולים משכנו וארגון "ישורוך" בצרפת, עתקדה חורה חייו

שחשתכת מישראל. רדיל.

לשנשוג חדש של הרזח ונותי ולפעולה חנוכית כוכשת לא יבוא למקום אות: ורק במסגרת זו ישנם סיכויים של אבנון "ישורוף אפשר לפשוך את הנוער שלעולם יהות מוורה עוד לא עומעמו בקרבן. רק במסגרת זו את הנפשות הנחשלות, שהנענועים לחיי קרושה של שֵּלְ רוח רענן חי, שבכוחו לכבוש את הלכבות ולרומם להכנים ובם חדש בקרב היהוות. זרם של -להם נפשי, צו השעה הוא ליצור חוג של ילויתם.] צו השעה הוא ליצור חוג של צעירים וצעירות דתיים. אשר בהיותם מושרשים בקרקע היהדות הדתית יסתגלו תנועת נוער עם התלהבות מרבקת וכוח משיכה חוק

ואם יתרצו , להחמיר. פיע: חלילה ללעוז עליהם בוסחים בעצמם ואינם דואגים דאגת מחר לעחידם שיהי בכוחם לעמוד נגן הורם השוטף ומכלה הם על מהלך החיים, הם מרובוים בתוך חוגם יהמצומצם ואינם שמים את לבם לתהליך ההתבוללות העושה שמות ואמנם מכין אני לרוח קצת החרדים המרגנים נגד ולהחלוצין בהן שהרי סוים מנוג אבותינו הקדושים ובנותיהם לבתי ספר נכריים. ואין להם שום ערובה גם בקרבי התרדים. אף התרדים שולחים בניהם שהוא. ליתודים החרדים מן הסוג הישן אין שום השפעה אולם הם מעליכום עיניהם מן המצב בצרפת כמן המנהגים שתורגלו כהם באורת חייהם כפולין וכאונגארן בידן שנוהרו מלהחיר לנשים אפילו ומירות קודשן

ות אחת כן התורה ולא תשתכח תורה מישראל, ובמסי

ניטין דף סי פיא למדו מזה שמותר לטלטל ולקרות

ות לעשות לתי הפרו תורתך, ואמרו: מוטב תיצקר כיב איתא שהתירו לכתוב דברי תורה שבעים משום לעשות להי וכרי ובפירשיי: שם. ובמסי תמורה ייד

לבם חיבה לקדשי ישראל. יש לסמוך, על: המקילים.

במסי יומא יסים עיא גבי שמעון הצריק: עת

יש סמך למה שהביא בשריח הניל, שבשירי קודש לא שבינה שריא לאשה לשורר וליכא משום הרהור. ועכיפ התידיא: בספרו. דבש לפי מערכת קי, שבשעת השראת היוה מלמות להן שידונו ואחיב ראותי מובא בשם לובר כן. ובלאיה תירצו שם התום' תירוץ אחר, שהיא שם איש בדול כמותה משאיכ לענין. שיר הוא החק הדבור הנתור לה לדון שהיא היתה נביאה ולא הי

בין אין ואישינון להכתור.

יש לומר ביון שהמומרים ומירות קודש גיב מתכווגים חלק בין שימוש בנשים ובין שמיצח קול זמר, מים

שיש, כדי לעורר רגשות רתיים אצל הבנות ולמעת

דרך חיבה רק כחנתו לשישה מנחה, ומקור דברים הרמ"א באבהליו מי כיא. שכל שאינו עושה יש עוד סניף להתיר ומירות קודש עפיי מה שכתב יוובא בפית אבחעיו סלי כיא. ולא שאין ראוי להקל בזה אלא. לחסיד בדול, עכ"ל.

זומכים :השתא שאנו: משתמשים : בנשים: ואף שיש מנוסי קידושין פיב ציא דיה הכל לשיש, שעיו אנו

אדם לעשות מעשה בשביל שהוא יודע כי יש

ודרוש סמוכין ולהתיר בארץ צרפת: שכבר הגיע מצב

מד ודק יש כאן פנהנ חסידות ומדת צניעות אפשר אן עת לעשות וכה: האלם בנידון שאין כאן איסור

בברכות, וכו באשכול הלי תפלה סיי די תביא בשם מי

משמע שרק במסתבל כדי להנות אמור. וכן כתב המאידי ואפילו לשמוע קול העדות או לראות שערה. אסור

יוודות עד משבר ואם לא נאחוו באמצעים חינוכיים

בנוסים ומעוטרים בהצלוה, כאותם של ארגון "עורא"

הורוק. ובחדאי שרבר זה נמסר רק לחו"ל להכריצ בספר אפסרתא משום כיון דלא אפשר עת לעשות הפרו

דאה פכיא היב כתב: המסתכל אפילו באצבע קמנה

של אשה ונתכון להצות, כמי שנסתכל במקום התורן

שהשמים ביכ רין זה בהלי קיש. וברמבים הלי איסורי שאסור לתונת מקולה וכן כתב הביי בדעת הטור טובר שקול ושער לא נאמרו לענין קריש, אלא לענין על באשה ערוה בהלי קיש, משום שהרמבים הנה הכים כתב במעם הרמבים שהשמים את הדין

שתי הא העת לעשות ומה מותר להפר, ולא נמסר

ובפירוש התניתי במכתבי להניל, שאין ללוף על שמכיר טבע הנשים במדינות הללו: והאיסור -יוכל בעונג שבת עלי זמירות קודש. ודבר זה מוכן למי עלבון ופגיעה כוכויותיהן אם נאמור עליהן להשתתף בבוכות שם (ואף שיש לחלק בין הנושאים. ברם המעם אָחָדַ הוא, שבארצות כמו אשכנג וַצרפֿת הנשים מרגישות בללמוד בשמיעת שיר נשום ארמאיות. ומכא במעיו"ם וצת לעשות לה' הפרו. תורתך הלכך אין אנו נוהרים הקרדכי: ובעונותינו שאנו מפוורים בארצות שונות נאמר עת לעשות להי הפרו תורתך, וכעין מה שכתב כך אין אני מוחיב לאסור מה שהנירו הם, ובכנון דא לגרום לריחוק תשים מן חדת. חלילה

יקוב הדין את ההר: כבית הכנסת משתמע וה בציבור. והרי כל אשה יכולה לעיק סוף דבר: עצתי, עבה אותב נאמן, שלא ינה בלשון הקודש! והתפילה נאסרת כק בשפת תפילה בתרגום אנגלי, אכל בפומבי ובציבור

כן, שלא יחקה את המינים, וברשיי: יחוק ייעי בא במס'. חולין מא.ב. במשנה: ובשוק ל גם מה שכתב כתיר נכון. שיש לחוש שמם ויתחילו לחקן גם עיקר התפילות בלשון

בחקתיתם

יצי ולכי בדרכיהם.

שאל אביך ויגוד וקנך ויאמרו לך. ואם נעוו דרך שהלכו הצאן... התכונני בדרכי אבותיך הר ח) אם לא תדעי לך באי לך בעקבי הצאך: ב הרגשת הקדושה של התפילה ושל בית הכו פייש בארוכה. יופי רשיי לפסוק (שיר השי וו. ונשנה דבר ממנהגי אבותינו.. יגרום להידו ורול ביודעים ובלא יודעים. שצ"י כן מתעצ התנו מיוסד על תורה שבעים וססורת אבות. רופה בואר הנהיק בעל דיה חיש סיי ייה כלב את הצורך ללמוד להיק ויש לאיסור זה כוח יש גם מעם שני לאיסור, שלא לשנות ממנתג ים וטונורה חוק מביוביני ולכן צריך לדקה והנה בעריה לא נשאר 'לנו מקום ליהדות וה. שאוסרים השימוש בלשון זרה בפיהכיינ שא לשון הקודש" השוירות "היחידה

ייד ייד ורמים לחשכיח לחיק.

לשת, האפילו המחמירים ליחיד מקילים לנשי לשון היינו באקראי. אבל לקבוע בתמידות אסור, להכאיב את לב. היראים התמימים שנפשם בתי שבבית הכנסת שלו מתפללים בלשון אנגלית, ו כרוד לי כשמש, שהחרדים יתנגדו לו ויוציא שריע אריח סרי קיא ובמשנה ברורה סיק ריה. כוודאי שאין כאן איסור. שהרי התפילות נאמר ברודה מי קיא מיק יית. שמה שחתי ויער נא כתיר בשרת:חתים וחיש ומובא גם קטה שימצאו מקום להוגדר ויוציאו לעי קול שהוא מן המתקנים, חייו, וימצאו אנשים ב ב שינוי מנוג ובכל'תיקון חדש.

הנשים שצריכות להשתתף בומירות קודש,

לשון אנגלית, זו היא שאלה צדינה מאד. מצ ואשר שאל כבהו לחוריו בדבר השאי... להנתיג אמירת מומורים בתוך יי שלו' וברכהו.

שובות מהריא יונג . שלימיא וב אביר בקהלו

צל הָת ישראַל ומקיימות את המצוות בהתלהבות. ומשום

כבור חוד ומכובר ההינ הוכם אצר של ריש ומרוח

ביה ונפשי מפיים מנפח בידו שכם

יותר מנדולי שאר הארצות. וכאשכנו יראינו נשים כי בדולי אשכנו וצליחו בחינוך הבנות ונשים צעירות זלומרות ובעלות דרגא השכלה גבותה, שתיו חדות

שאינו :שומע אותה ואינו משים. לבו לעי אין לו בשעה שמנננות אם יכול לכוון לבו לתפלתו בענין

שאלות ותשובות

הנושיר הודש זיל בפים ענים החירו בומירות קודש מאמר לי כי המאון הצדיק ר"ע הילדסהייםר ויל וכן who claim that if boys and girls become accustomed to one another from infancy they will not come to sin are in error, for that goes against reality. 90 It is appropriate to be strict in this matter as long as there is a possibility of establishing a separate school, and this applies to the youngest children, as well. 91 Above age nine, we must certainly be strict under all circum-

Habit is not powerful enough to quell one's sexual drive, for its origins are deep within man. It is true that our sages recognized that habit has the power to lessen the effect of certain phenomena. Such is the explanation of Levush quoted above in section IX regarding men and women sitting in the same room at weddings, and so wrote Maharam Shik, Even ha-Ezer 53 in his own day, regarding returning a woman's greeting. Still, we should not deduce from this that through coeducation the sexual drive is neutralized. The facts of modern life speak for themselves.

There is evidence that both boys and girls are more open to the absorption of ideas and to profound thinking when they study separately. Even the great rabbis of our day who approved mixed youth movements in the context of modern life, did not advocate coeducational schooling, hence nothing can be derived from the former regarding the latter. Regarding Torah study there is even greater reason for maintaining separation than regarding other subjects: Notwithstanding modern conditions, it may not be wise to offer boys and girls an identical Torah curriculum. See Serving the Creator, chapter 13, "Perspectives," and footnotes 56 and 70.

Despite the fact that one authority is relating to educational conditions in the U.S., and the other to conditions in Israel, their views concur. According to both, there is no hard and fast prohibition regarding early childhood, yet the matter would not please our sages. Likewise, both agree that one may compromise only if it is impossible to establish two strong educational institutions, one for boys and the other for

32

CHAPTER ONE

too. The Counnselors, God-fearing, scrupulously observant individuals, accept responsibility that the boys and girls will not go on unsupervised outings together.95

Objections have been raised against the organization's format, for it involves boys and girls in joint work efforts, and unites them into a single group. According to a prominent circle of *Haredim*, ⁹⁶ this approach is not in keeping with the spirit of Judaism bequeathed to us by our ancestors and sages. Such objections surely have some basis, for as is explained in the Talmud97 and Poskim,98 men must be kept apart from women lest frivolity result. It was for this reason

This may well describe the practices of "Ezra" in the old German communities, but in a number of details it does not reflect the practices of religious youth movements in Israel. For example, in many places there is no insistence on separate seating, and there is even an attitude that it is inappropriate to make an issue of it.

In deciding whether comparison is appropriate, every detail must judged on its own merits, both from a halakhic and an educational standpoint. Relevant issues include the general nature of the society, the atmosphere that holds sway there, the counselors' moral level, their professional and Torah qualifications, and their ability to prevent unaccepta-ble behavior and to insist upon the laws described in the following chapters (such as those involving sexual arousal, immodest appearance, and males and females being alone together).

"Haredim" corresponds roughly to "ultra-orthodox." The source refers here to Hungarian and Polish refugees who 96.

arrived in France following the war.

Succah 51b, regarding the Water Drawing ceremony. See 97. above, section I.

Rambam, Hilkhot Yom Tov 6:21. See above, section VII. 98.

stances, and whoever is lenient does not please our Sages.92

S'ridei Esh, Vol. II, Chapter 8: The "Yeshurun" organization, founded in France, 93 follows the educational system practiced in Germany94 before the Holocaust. According to the description I have received, boys and girls sit in one room, but not on the same bench. At their summer and winter sleep-over camps, there are separate quarters for boys and girls, and they study Torah separately,

Igrot Moshe implies that starting at age nine, a concrete prohibition applies.

A Jewish youth movement aimed at children and teenagers from observant homes, as well as the newly religious, operating chiefly in the cities of Paris and Strasbourg. It was founded following the Second World War, and worked among those children, survivors of the Holocaust, whose parents had decided, for various reasons, to remain in Europe. These parents had formerly belonged to the communities of France, Alsace and Germany, or had arrived in France from Poland and Hungary. The vast majority of refugees, having fallen prey to the rising tide of assimilation, had begun to disappear quite rapidly among the gentiles, probably due to the radical change they had undergone during the war years.

This responsa is meant for those few families who still held fast to their faith and to the ways of their ancestors. R. Yehiel Weinberg understood the mentality of these refugees; he, too, was a survivor, and had himself undergone terrifying trials in wartime Germany and Poland. No date is inscribed on the responsa, but it was presumably written in the midfifties.

We find examples of observant communities in the cities of Frankfurt and Berlin, as well as devout circles in Hamburg, Wurzberg, Fulda and elsewhere. Reference is to the "Ezra" youth movement and others like it.

33

SEPARATION OF MEN AND WOMEN

that Jewish communities always avoided establishing mixed organizations.

Even so, when those in charge of Yeshurun asked me about this, I instructed them to continue their activities as outlined by the great rabbis of Germany, saintly men 99 whose whole intent was to save the youth from the dangers of assimilation which had spread through Germany in their day. In this way they saved Jewish souls and succeeded in bringing them close to Torah and the fear of God.

The great rabbis of Germany were experts in the field of education. They therefore succeeded in establishing entire generations possessed both of the fear of God, and of secular learning as well. In this the great rabbis of Lithuania and Poland were unsuccessful, because they did not know how to adapt education to contemporary conditions.100

R. Yisrael Salanter, 101 on his return from Germany, where he saw R. Azriel Hildesheimer lecture to young women on Tanakh and Halakhah, is known to have said: "If a Lithuanian rabbi tried doing this with his congregation, he would surely be removed from his pulpit, and rightly so. 102 All the same, I should only be so fortunate as to have my place in Heaven be with R. Hildesheimer, who fulfills, 'When it is time to act for God, violate the Torah" (Psalms 119:126):103-

- Rabbis and great leaders, such as R. Azriel Hildesheimer in Berlin, R. Shimshon Raphael Hirsch in Frankfurt, and R. Yosef Carlebach in Hamburg.
- R. Weinberg is referring to the education of those Jews outside of the Yeshiva world.
- 101. Father of the Mussar movement in nineteenth century Lithuania.
- 102. It would be fitting to do so because he had trespassed what was customary and accepted.
- The sages of the Talmud relied on this verse in establishing a halakhic principle: It is best to turn a blind eye, and some-

The rabbis of Poland and Hungary whom fate has brought to France see the new customs and vigorously protest against them, since they run counter to explicit rulings in the

times even to permit a given prohibition, in order to protect mitzvah observance as a whole. See the Mishnah at the end of Berakhot, regarding the ordinance permitting one to invoke God's name in greetings: Yoma 69a, regarding Shimon ha-Tzaddik's wearing priestly garb outside the Temple for his meeting with Alexander the Great; Gittin 60a regarding the writing down of the Oral Law; Kessef Mishneh, Hilkhot Talmud Torah 3:11 regarding the legitimacy of those engaged in Torah study taking wages for it; Mordekhai, Berakhot, chapter 80, regarding Torah study in a study hall where it will be impossible to avoid hearing non-Jewish women sing.

Clearly, use of this subtle principle is the exclusive prerogative of outstanding *poskim*. It is important to note that later in this responsa (regarding women singing; see end of next chapter) R. Weinberg wrote:

"Certainly it is our sages' prerogative to decide when it is 'time to act,' and what may be violated. It is not something that just anyone can decide... Yet here, where there is no outright prohibition, we may ourselves rely upon precedent."

These words apply fully to our case. Were there an outright prohibition involved in the very existence of an integrated movement, it could not be made permissible through the verse quoted above. With this we have an irrefutable answer to those who say that it is possible to permit and organize forbidden activities, such as mixed dancing among Jewish youth, on the claim that it is better for the boys to dance with Jewish girls than with gentiles. This claim is absurd. We are not entitled to cause individuals to commit one sin in order to protect them from another, even if that second sin is more severe (see Yabia Omer Vol. 1, Orah Hayyim 30).

36

CHAPTER ONE

sure has caused havoc among them, causing them to abandon Torah and mitzvot. The old-fashioned Judaism of the elder generation is considered a life of abstinence and isolation. Study itself strikes them as a tiresome bore, and Judaism as some sort of medieval spiritual ghetto, from which they must flee with all their strength. ¹⁰⁶ The results are well known. They are rapidly assimilating.

I extend my most heartfelt blessings to Yeshurun, which is fighting to defend the spirit of Israel and its Torah. It banishes the loneliness and lethargic despair of the young, allowing them to see that there is still hope. Its members encourage one another not to be embarrassed in the face of ridicule, and this alone is sufficient defence of this fine organization against its detractors. 107 Likewise, their group study with its attractive, modern format is a powerful educational factor not to be belittled.

The opportunity to make friends with the opposite sex in a modest Jewish framework, and chaste, dignified outings and diversions, hold a great power of attraction. They foster a pure Jewish environment, where the young can soak up a love for Torah and Jewishness. We do not live in a military dictatorship, after all, and we cannot coerce young people who are turning away from us. 108 Only one path to salvation remains:

- 106. Here is the generation gap, so rampant throughout the world. In this case, a generation educated in Poland faces a generation educated in France.
- 107. The youth movement thus provides what is lacking in the home a focal point where the young person can identify with his ideals.
- 108. It is true that according to the Talmud (see, for example, Fulin 132b) the community has the power to force the individual to keep mitzvot, yet the matter depends upon the efficiency of the means of compulsion. In our generation, only educational means must therefore be used.

Talmud and *Poskim*. Yet, these rabbis do not appreciate the conditions in France, and they do not see the sad state of Judaism there. Quite the contrary, with their demands, they jeopardize the development of an organization that has already had much success in its educational programs.

We know how powerful is the flood of assimilation in France, and how numerous the mixed marriages. In contrast to other countries, where Judaism is rising from the depths to become increasingly stronger, in France assimilation is becoming worse and worse. French society is known for its frivolity, shallowness, and unrestrained pursuit of pleasure and of external lustre. These unique conditions spread the plague of assimilation, and many are its victims among the Russian and Polish immigrants. 104 Neglecting the proven Orthodox educational methods of the great German rabbis may spell final death for French Jewry. When it is time to act for God, violate the Torah!

Uniting boys and girls under the banner of Torah and tradition itself constitutes a great source of strength and encouragement for the young, who are prey to the unceasing influences of the Christian schools and the non-Jewish environment. The chief cause of the sad state in France is, in my opinion, a feeling of isolation which weighs heavily upon Jewish youth. The boy or girl has no spiritual niche in his parents' home, for it has become empty of the vibrant, living Jewish experience. 105 The pursuit of money and worldly plea-

 Raised in a sheltered environment, they are not immune to these dangers.

105. Even in those homes that are still observant, there is ancestral tradition, but no living, vibrant Jewish experience. They too have been smitten with the plague of materialism, and they lack the yearning for ideals necessary to inspire and attract the young generation.

37

SED.

SEPARATION OF MEN AND WOMEN

to endear Judaism to them, demonstrating its spiritual beauty in the framework of a Jewish fellowship that maintains its unique spiritual character with courage and pride.

While I partially understand those *Haredim* who see "Yeshurun" as deviating from practices to which they were accustomed in Poland and Hungary, I believe they are ignoring the situation in France. These Jews of the old school exert no influence over their environment. ¹⁰⁹ Concentrated in their limited circle, the *Haredim* pay no attention to the assimilation that is leaving its mark upon all, themselves included. Even they themselves send their sons and daughters to non-Jewish schools, and they have no guarantee that they will be able to stem the tide. They trust in themselves, oblivious to their children's religious future.

The need of the hour is to create a core of religious youth, a movement with strong power of attraction, whose members, charged with contagious enthusiasm and rooted in our faith, will inject Judaism with new energy, — an excitement and vitality capable of conquering hearts and uplifting those weak souls whose yearning for a pristine, holy Jewish life has not yet been dimmed. Only Yeshurun can attract a youth that is otherwise unreachable, and only their trailblaz-

Words in this spirit were already exressed by *Hazon Ish* in his guidelines as to our relationship with our non-observant brethren: "At times of concealment [of Divine Providence], when the feeble-minded are cut off from faith, disciplinary acts increase licentiousness, they do not decrease it. We must bring back the people with love, setting them back on their feet with its lustre" (*Hazon Ish, Yoreh Deah* 2:16).

Refers to France and to the Haredim there, who likewise send their children to non-Jewish schools.

ing educational program offers our religion a fighting chance of flourishing anew, 110

It is clear to whoever reads this response properly that R. Weinberg is not pointing to the mixed youth group as an ideal phenomenon. The activities of "Yeshurun" were essential to the education of the young generation in accordance with conditions that reigned in France in his last years (and that still reign there today. Now there is the added challenge of guarding the Jewishness of refugees who arrived in France from North Africa). If the organization truly cannot function outside a sexually mixed framework, we should resign ourselves to this, on condition that the movement vigilantly maintain moral standards consistent with the dictates of Halakhah.

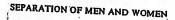
May R. Weinberg's approval and encouragement be transferred to the youth movements operating today in Israel? Surely, the educational situation in Israel does not compare for severity to that of France, especially as regards assimilation and intermarriage. At the same time, even religious youth in Israel are prey to alien influences, some of them no less dangerous.

Israel has developed a chain of superb educational institutions intended for religious high school students. Yet Israel is an open society. The youth to which I refer will go on to serve in the Israeli armed forces, defending the Holy Land, and a sizable portion will seek professional training in institutions of higher learning.

Moreover, among those young people who have grown up in towns like Ashdod and Rosh ha-Ayin, some have difficulty "finding a spiritual niche in the homes of their parents," immigrants from Yemen or North Africa. They require a focal point for philosophical identification. Also, they need mutual encouragement whose source is in the shared longing to make lofty ideals a reality, in a "pure, Jewish environment where they can soak up a love for Torah and Jewishness."

Israel, like France, "is not a military dictatorship," in

40

which we can compel the younger generation to accept Torali. and mitzvot. Israel, too, faces the danger of "youth turning. away," and must address the task of "endearing Judaism and demonstrating its spiritual beauty." It is probable, therefore, that in Israel, as well, we need "a framework of Jewish fellowship that maintains its spiritual character with courage

Furthermore, the distinction between a priori and ex post facto is artificial, and irrelevant in the social context of our day. Our youth lead inherently ex post facto lives. A priori, Jewish parents must find matches for their children when they approach "marriageable age" (as explained in our sages' guidelines quoted in chapter 4 of my work Partners in Life). Any deviation from this path leads, in one form or another, to those same compromises, concessions and frustrations described by our sages as hirhur aveirah, "impure thought" (Kiddushin 29b). Under such conditions, there is no guarantee that absolute separation will be any less flawed in human or halakhic terms than allowing the sexes to mix in a positive framework, striving scrupulously to maintain our sages'

We are not talking here about Yeshiva students, for they are immune day and night to the temptations of the Evil Impulse: "If the Yezer Hara assails you, lead him to the Beit Hamidrash. If he be made of stone, he will melt, if of iron, it will break into fragments" (Kiddushin 30b). At issue here is the plight of young people whose daily activity forces them into contact with the population at large — be it through study, the work place or the army, and it is certain that they will come into contact with members of the opposite sex. It is fitting that their social lives be based on a framework which will lead them, when the time comes, to the right marriage partner. Hopefully, the match will be achieved via proper actions and a proper state of mind, in accordance with Torah values and the strict halakhic constraints described in the

following chapters.

As for R. Weinberg's pronouncements regarding mixed singing, see the end of the next chapter.

בפתח שער ספרי כפי פרושות לשמים בתפלת מודים להשי״ת אשר ברחמיו ובחסדיו ווציאני בעתו מגרמניא ארץ הדמים. ומעיר ברלין שהפכה בימי שלטון הרשע והודון בירת הרשעות העולמית. ואף בהיותי בשביה. בגיטו הוורשאי ובמחנה הריכוו בגרמניא הצילני ברחמיו הרבים מידי המרצחים, רוצחי עמנו ומשמידי רוב בנינה של יהדות הגולה. יהא שמו הגדול מבודך 1 אני הגבר ראה בעני שבט עברתו. עברתי כל מדורי התופת הנאצי ימ"ש והרבה תלאות ופודעניות מצאוני. שתיתי ומציתי את כוס התרעלה. במו עיני ראיתי את מעשי הרצח תשוד והחמס של רשעי־עולם הארורים. מעשי אכזריות ותעלולי רשע ומרמה בתוך חומות הגיטו ומעשי תועכה ונוול במחנות הריכוז וההסגר אשר לא נראו כמוהם מיום ברוא ד׳ שמים וארץ. בגיטו נתגלתה חית־האדם הגרמנית בכל נוולותה ורשעותה. ראינו בשפלותם של בני-אדם נטולי מצפון אנושי אשר אכזריותם עולה כמה מונים על זו של חיתו טרף. יסור יסרני ד' -- לראות בענויים האיומים של מאות אלפי אחב"י קודם שנגאלו מענוייהם ע"י הכנסתם לכבשני האש ותאי הגו ונרצחו במיתות שריפה הרג וחנק: ולמות לא נתנניו רק מתי מספר ניצולו מהתופת הנאצי הזה בנסי־נסים.

בספרי כונסו אף מכתבים שאין בהם לא עקירת הרים ואפילו לא חידושים גדולים. אבל יש בהם משום זכר הימים, ימי שלוה ופריחה וימי מצוקה ודכאון, שבהם זכיתי לשבת על כסא ההוראה של גדולי ישראל. ואולי ישמשו גם כעין ראי לשיקוף החיים הדתיים והצבוריים של קהלות ישראל באשכנז, אשר ליגוננו הגדול נכחדו ועברו מן העולם. מהם יראו בני הדור הבא את המצב הרוחני של מנהיגי ישראל ורבניו בגרמניא אשר ביושר לכם ובידאת ה׳ הקדושה שפעמה בנפשם אזרו שארית כחם לשמור על גחלת היהדות שלא תכבה ח"ו בצוק העתים.

ורעיון־לואי מפעם בלבי: תלמידי בית מדרשנו נתפזרו לכל רוח ולכל קצווי העולם. אולי ישמש להם ספרי זה מעין קשר ואיגוד מתוך זכרון הימים הראשונים שבהם הי' קשורים והדוקים לבית מרדשנו והשראתו הרוחנית היתה יקרה בעיניהם. י

- בית מדרשנו הגדול חרב בעו"ה. אבל זכרו הקדוש לא יסף מקרב לב תלמידיו. רבים מהם עלו לגדולה ומכהנים פאר בערים גדולות בכל רחבי העולם היהודי ומקדשים ומפארים שם ישראל ושם תורתנו ואמונתנו. ואחרים עלו לארצנו הקדושה ופועלים כרבנים כמורים ועומרים בראש החינוך הדתי, ואחדים עומרים בראש השלטון הממלכתי וכולם עושים חיזוק לתורת ישראל בארץ ישראל. יהא שמו הגדול ברוך ומבורך.

• יעמוד נא ספרי זה כמצבה צנועה לבית מקדש מעט שבמשך שמונים שנה הפיץ תורה ואורה לפוורי ישראל.